

Көдлмшин хасгдсн өдрүр орлгъна болзгиг Төгскхин болн Көлмшчирин, үүлд церглächирин джалвиг диглгънă тускар

Советск Союзин Коммунистическ партия XXI хург экономическ цуг халхин цаарандж күчтă ёслтин програм болн ёмтнă байдл-джиргълиг цаарандж улм ёддүлхиг — СССР-т делградж йовх коммунистическ обществин тосхлтин алдр программат батал.

КПСС-н XXI хургин шидврмүдър гардвр азад, СССР долан джилă зуран түрүн—1959 джилă ёмтнă эдлахун ёслтин государственн зуран дилвртă күчвриг тоолод, КПСС-н Центральн Комитет, СССР-н Министрмүдин Совет болн ВЦСПС, көдлмшин хасгдсн өдрүр орлгъна болзгиг төгскхин болн ёмтнă эдлахун халх болн экономическ райодал көдлмшчирин, үүлд церглächирин джалвиг диглгънă тускар токтавр баталм авб.

Көдлмшчир болн үүлд церглächир көдлмшин хасгдсн өдрүр орлгъна болн авдг джалвинь диглгънă тускар сүүлин джимүдт зовър элад көдлмш кедж гидж токтаврт темдг-лгддженă. Нүүрснă болн хар металлургин промышленностин көдлмшчирин болн үүлд церглächирин көбн, 1958-59 джимүдт долан часа көдлмшин өдрүр болн көдлмшин көлс ёдгг шин байдл ёмтнă металлургин, химическ промышленностин, цементн промышленностин, төмр-бетонн, аер-зев кедг, давс болн озерит гаргъдг предпрятъсин көдлмшчир болн үүлд церглächир долан часа көдлмшин өдрүр, газр дорк көдлмшчир болн үүлд церглächир долан часа көдлмшин өдрүр орлгъна. Ода белдврин көдлмш кеддг байднă, 1959 джил аклăд, көдлмшин хасгдсн өдрүр орх дееран, ташр цаарандж машин тосхдг, металл эд-бод кедг, нефтин болн газрин промышленностин көдлмшчирин болн үүлд церглächирин джалвинь диглгъхмн.

Көдлмшин хасгдсн өдрүр орлгън ташр деерн джалвиг диглгън, тер дотр, хүнд промышленностин голлгч ёмтнăдн социалистическ экономикн цаарандж ёддүлгънă ёркн булгн болон дееран, көдлмшчир болн үүлд церглächирин байдл-джиргълиг болн геган-герлин ёслтиг ёддүлгън болв. Производствин болн көдлмшин производительностин ёслт көдлмшчирин материалн урмд ёддүлгъ, предпрятъсин оли ёмтнă эдлахун зура күцалгън ясрв, дакад көдлмшин өдрмүдиг тассар, көдлмшчирин болн үүлд церглächирин джалвинь тер кевтан үдх баатхă, нам шин ёдм джалвин кемджгъяр тоолсар, тер дотр, багъ джалв авдг көдлмшчирин болн үүлд церглächирин джалв икдв.

КПСС-н Центральн Комитет, СССР-н Министрмүдин Совет болн ВЦСПС цуг оли ёмтнă эдлахун көдлмшчирин болн үүлд церглächирин долан часа көдлмшин өдрүр голлгч профессин көдлмшчирин газр дор кеддг көдлмшиниг зургън часа көдлмшин өдрүр орлгън им цугмүдт күцлхмн гидж токтав:

Ар Узгин, Хел Дорд Узгин, Сибирин, Уралин, Казахн ССР-н, Москва балгъсна болн Московск областин, Ленинград балгъсна болн Ленинградск областин, Ивановск областин районин промышленностд

1959 джилн IV квартал — 1960 джилн I квартал, наадк экономическ районд — 1960 джилн III—IV кварталд;

Ар Узгин, Хел Дорд Узгин, Сибирин, Уралин, Казахн ССР-н районин тосхлт болн геологоразведочн көдлмшчирт—1960 джилн II кварталд, наадк экономическ районд 1960 джилн I кварталд;

көлгнд болн залгълданд — 1959 джилн I кварталд—1960 джилн I кварталд;

селанă эдлахун государственн предпрятъст—1960 джилн I кварталн туршарт;

Научн-шинджлгънă учрежденьс болн прометн организацет — 1960-ч джилн II—IV кварталмүдт;

гүүлганă, олна хот-хоолин, белдврин болн материалн-техническ тетилтин предпрятъст болн организацет, эрдм-сургульд, эрүл-менд, харлгъна, культуричн учрежденьс, искусствд, государственн аппаратд болн производствин биш предпрятъст, организацет болн учрежденьс—1960 джилн III—IV кварталд.

Промышленностин болн тосхлтин көдлмшчирин болн үүлд церглächирин хасгдсн көдлмшин өдрүр орулгън теднă джалвинь диглгънă хамдан кеддхмн.

Көлгнă болн залгълдана предпрятъст болн организацет, совхозмүдт, РТС, селанă эдлахун донь предпрятъст болн научн-шинджлгънă учрежденьс, проекти организацет көдлмшчирт, инженерн-техническ көдлмшчирт болн үүлд церглächирт, джалвинь шин кемджгъяр ёлгън—1960-1961 джимүдт күцалгъхмн.

Гүүлганă, олна хот-хоолин, белдврин, материалн-техническ теткарин, эрдм-сургулин, эрүл-менд харлгъна, геган-герлин, искусствин, государственн аппаратин болн нань чиги производствин биш халхсин көдлмшчирт, инженерн-техническ көдлмшчирт шин дигър джалвинь ёлгън 1962 джил күцалгъхмн.

Көдлмшчирин күч-көлснă болн инженерн-техническ көдлмшчирт, үүлд церглächирт джалв ёлгън ода авдсн токтаврар шин ёдм тарифн ставкар болн ёдм тарифн тавц-дигър батлгд. Джалвиг ясдг диглгънă нег-аю, хамгин бичкн гисн джалвин кирцань бас шинас халагдхмн, тингэд, КПСС-н XXI-ч хургин шидврёс иштăгъяр 400—450 арслнъ күрч ёсхмн.

Көдлмшин күцаврăс иштăгъяр мёралгдг, көдлмшин цаг-болзгас иштăгъяр мёралгдгг шишлиг йосн-йодл батлгха гидж СССР-н Министрмүдин Советд, көдлмшин болн джалвин халхар байдн Государственн комитетд, ВЦСПС-ла хамдья даалгъдла. Халуи күнд көдлмшчирт көдлгдг, цокид харилатта байдл көдлгдг улсин тоод ордг көдлмшчирин шишлиг медрларн хувадж диглх.

Совхозмүдт, министерствс, ведомствс, оли-ёмтнă депутатирин Советин күцлгч комитетс болн предпрятъсин толгъачир көдлмшчирин, көдлмшин хасгдсн өдрүр орулхларн болн көдлмшчирин джалвинь шин дигър ёдг болхлару, кесн көдлмшинь техническ кевър батрдж, тоолгдсн тодигтă, ода байдн технички авц-бърцлăхт көд болгъгха гидж дуудв.

орлдгар болн көдлмшинг саянар дигтă-даратагъяр күцалгър кесн дееран, түрүн нүүрт йовх көдлмшчирин производствин күцлгънă ирцлүлх;

цагар кирцлж көдлгдг көдлмшчирин көдлмшин тоогъинь саянар йилгъдж олзлж; көдлмшин кирцгълиг экономическ олзтагъяр тоолдж-диглгъ эдлх, ташр деерн участксин, цехсин болн предпрятъсин көдлмшчирт бұлдань чинр-үзлинь саярулсч көдлмшчиринг мёралх;

көдлмшчирт джалв ёлгънă уделн чинриг ёддүлх;

көдлмшмүдиг авц-бърцлрн йилгъх болн көдлмшчирин дж-дарагъяр батлгдсн токтаврин тарифно квалификацион справочникăс иштăгъяр разряд батлх. Көдлмшин хасгдсн өдрүр орлгъна болн көдлмшчирин, үүлд церглächирин күч-көлс ёлгънă шин диг-дара авлгънур предпрятъст, тосхлте болн организаце орлгъна шишлиг болзгинь заадж батлгън союзн республиксин Министрмүдин Советмүдт, СССР-н министерствс болн ведомствс, совнархозмүдт, обл (крайин) күцлгч комитетс ирцлгъгү профсоюзн организацмүдлагън хамдан, токтаврар халагддг дүнън гдсн цагин дунд кеддхмн.

Тасрхан угагъяр көдлгдг предпрятъст болн көдлмшин цагинь багълдж болшго зарм онц көдлмшмүдт. көдлмшчирт болн үүлд церглächирт, йирин кех көдлмшин өдрăсн үлүгъяр көдлсн цагтн, амрлгъна немүр өдрмүд ёлгъ зовтă.

КПСС-н Центральн Комитет, СССР-н Министрмүдин Совет болн ВЦСПС, эврăннь көдлмшин предпрятъсин цаглагън болн саян белдвртăгъяр, көдлмштан көдлмшин хасгдсн ёдрин көдлмшчирт болн тер көдлмшинг орм-ормдн өдр болгън халагд-харддж, производствин зурасан болн далгъврсан харилт угагъяр күцалгър кесн дееран, күчн-көлснă ёслтлă ирцлүлдж кетхă гидж партиин, советск, эдлахун болн профсоюзн организацет даалгъв. Партиин, советск, профсоюзн болн комсомольск организациг, министерствсин, ведомствсин, предпрятъсин, тосхлтин болн организацин гардачиринг, цалгъврин көдлмш кедж, көдлмшчирин, инженерн-техническ көдлмшчирин болн церглächирин шунигъа орлцлгъ оли-ёмтнă эдлахун ан көдлмшин хасгдсн өдрүр орлгъ болн көдлмшчирин джалвинь шин дигър ёлгънур орлха гидж КПСС-н Центральн Комитет, СССР-н Министрмүдин Совет болн ВЦСПС даалгъв.

Делкăд хамгин ахр көдлмшин өдр болн хамгин ахр көдлмшин долан хот СССР-д күцлхд ан мероприятъс ёркн девснъгн болх зовтă.

КПСС-н Центральн Комитет, СССР-н Министрмүдин Совет болн ВЦСПС, көдлмшчиринг, инженерн-техническ көдлмшчиринг бас чиги икър көдлмшин диг-дараг медрлинь седвăриг, производствин дотр-дуинц көрнъинг цуг аргъарн олзлдж көдлмшин хасгдсн өдрүр орлгън предпрятъст, тосхлт болгънд, производствин ёддлгд күрхдн, күчн-көлснă ёддлх болн оли-ёмтнă байдл-джиргълиг болн геган-герлин медрлинь ёддлхт көд болгъгха гидж дуудв.